

Lliçons de Gramàtica

Volum 2

VI

Morfologia Valenciana

AMB EXERCICIS PRACTICS

PER

CARLES SALVADOR

Director de número i President de la Secció de Llengua
del Centre de Cultura Valenciana

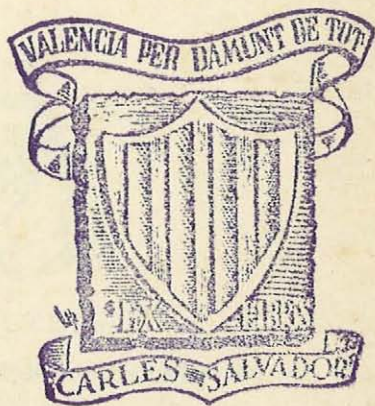
L'ESTEL

adorC/20

Quaderns d'Orientació Valencianista

València

Lliçons de Gramàtica

Lliçons de Gramàtica

Volum 2

—
VI

Morfologia Valenciana

AMB EXERCICIS PRACTICS

PER

CARLES SALVADOR

Director de número i President de la Secció de Llengua
del Centre de Cultura Valenciana

L'ESTEL

Quaderns d'Orientació Valencianista

València

Advertiment

Massa vegades havia estat dit que els problemes morfològics de la nostra llengua havien d'ésser resolts pels nostres escriptors lliurement, sense necessitat d'una fixació. Greu error que no obtenia la deguda reparació mentre semblava que els problemes ortogràfics eren primordials i que calia resoldre'ls, també, abans de tot altre problema de gramàtica.

Si a darreries del 1932 la qüestió ortogràfica deixava d'ésser un fet anàrquic, el temps d'ara no és gens tardà per a la publicació del present estudi de MORFOLOGIA destinat a fixar les variacions de cada una de les categories gramaticals dins l'oració o proposició.

La tasca no ha estat gens fàcil. Ha calgut tindre en compte els dialectes valencians, els poetes i escriptors clàssics i els contemporanis i els estudis de diferents gramàtics, entre altres el P. Lluís Fullana, En Lluís Revest i En Guillem Renat i Ferrís, valencians tots tres, les obres dels quals ens ha facilitat el treball de redacció.

Com en el volum I de les nostres *Lliçons de Gramà-*

tica, dedicat a *Ortografia Valenciana*, hem redactat la MORFOLOGIA VALENCIANA en forma de lliçons corresponents a un grau elemental d'ensenyament, seguides d'exercicis pràctics: els que naturalment es desprenen de cada lliçó teòrica.

En seguir aquest mètode no hem fet altra cosa sinó procurar material útil als mestres d'escola presentant models, així com donem a les entitats valencianistes un utilitatge apte per a organitzar cursets per correspondència.

L'acceptació que han obtingut les lliçons que publiquem a continuació i que ja foren donades des de les pàgines d'*El Camí*, ens fa esperar que el present volum serà ben rebut per tots els estudiosos.

I ara no ens cal sinó recordar als nostres lectors que, en haver llegit atentament la part teòrica de cada punt o qüestió gramatical, resolguen, sense desmai, l'exercici pràctic corresponent, puix que en cada lliçó trobaran els elements teòrics necessaris per a la correcta solució de cada exercici. I si hom no reïx a la primera vegada, torne a llegir la part teòrica, que, segurament, hi trobarà la clarícia desitjada.

Aconsellem, naturalment, la lectura i la transcripció de bons autors literaris.

CARLES SALVADOR

Morfologia Valenciana

LLIÇÓ I

El nom substantiu

1. Nom substantiu és la paraula que servix per a anomenar les persones, els animals i les coses. Pot ésser del gènere *masculí* o del *femení*, els quals es diferencien sovint solament en la terminació.

2. El femení es forma, generalment, afegint al masculí la terminació *a*. Exemple: *fill*, *filla*; *forner*, *fornera*; *fillol*, *fillola*.

3. Si el masculí acaba en vocal forta, el femení acaba en *-na*. Ex.: *germà*, *germana*; *cosí*, *cosina*; *lleó*, *lleona*.

4. Quan el masculí acaba en consonant forta, generalment es canvia en consonant suau seguida de *a*. Ex.: *nebot*, *neboda*; *llop*, *loba*; *amic*, *amiga*. Altres vegades afegix una *a*. Ex.: *gat*, *gata*; *nét*, *nêta*.

5. A alguns masculins en *s* correspon femenins en *-ssa*. Ex.: *gos*, *gossa*; *ós*, *ossa*.

6. Molts noms masculins passen al femení afegint el sufix *-essa*. Ex.: *abat*, *abadessa*; *sastre*, *sastressa*.

El femení de *princep* és *princesa*.

Els femenins de *emperador*, *actor* i *institutor* són *emperadriu*, *actriu*, *institutriu*.

Els femenins de *rei*, *heroi* i *gall* són *reina*, *heroïna* i *gallina*.

7. Hi ha noms que canvien la *e* en què termina el masculí en *a*. Ex.: *mestre*, *mestra*; *alumne*, *alumna*.

8. Hi ha noms masculins que tenen un femení d'arrel distinta. Ex.: *home*, *dona*; *pare*, *mare*; *marit*, *muller*.

9. Hi ha noms d'animals que tenen una mateixa paraula per al masculí i per al femení : es distingixen afegint *mascle* o *femella*. Ex.: *rossinyol*, *escarabat*, *mosquit*.

10. A molts noms d'éssers i d'objectes se'ls atribuïx gènere, ja que no en tenen de propi. Diem que són masculins si davant d'ells podem posar l'article *el*, i femení si podem posar l'article *la*. Ex.: *el llit*, *el pi*, són masculins, i *la pilota*, *la carxofa*, són femenins.

11. Hi ha noms en valencià que no tenen el mateix gènere que en espanyol i que sovint equivoquem. Exemple:

l' (el) *avantatge*; esp., *la ventaja*.

el corrent; esp. *la corriente*.

el costum; esp., *la costumbre*.

el senyal; esp., *la señal*.

el llegum; esp., *la legumbre*.

la calor; esp., *el calor*.

la fi (= acabament, final); esp., *el fin*

EXERCICIS :

a) Posar en femení els següents noms masculins:
*fillol, gat, lleó, padri, cunyat, cabrit, espòs, gos, de-
 xeble, sogre, sastre, diable, metge, príncep, actor, gall,
 rossinyol, pinsà, gendre, cavall.*

b) Posar en masculí els següents noms femenins:
*néta, senyora, fadrina, òrfena, lloba, hereua, alumna,
 poetessa, apotecariessa, institutriu, heroïna, perdiu, egua,
 somera, reina, princesa, tia, duquessa, emperadriu,
 deessa.*

c) Corregir el gènere allà on calga :

1. *L'actriu féu molt bé el paper d'abadessa.*
2. *L'escolà no volia fer la senyal de la creu.*
3. *Aquest calor ens ofega.*
4. *Es menjava els llegums del sopar.*
5. *El corrent elèctric el llançà a la corrent de l'aigua.*
6. *Té la costum de gütar-se tard.*
7. *L'avantatge que porta és de cinc minuts.*
8. *El fi de la novella no m'agrada.*
9. *El mort té un senyal al braç.*
10. *S'acaben els antics costums de l'horta.*

LLIÇÓ II

El plural dels noms

1. El plural dels noms es forma, per regla general, afegint una *s* al singular. Ex.: *pare, pares; remei, remeis; ram, rams*.

2. En passar els noms del singular al plural sofrixen, generalment, modificacions.

Els acabats en *a* no accentuada canvien la *a* en *e* seguida de *s*. Ex.: *cara, cares; problema, problemes*.

Si aquesta *a* no accentuada va precedida de *c, g, ç, j, qu* o *gu*, no sols canvia la *a* en *e*, sinó la consonant esmentada en *qu, gu, c, g, çü* i *gü*. Ex.: *mica, miques; braga, bragues; raça, races; truja, truges; Pasqua, Pasqües; manigua, manigües*.

3. La majoria dels noms acabats en vocal forta forma el plural afegint *-ns* al singular. Ex.: *pa, pans; capità, capitans; volcà, volcans*.

N'hi ha, però, d'altres que formen el plural afegint simplement una *s*. Ex.: *cafè, cafès; mercè, mercès; dominó, dominós*.

Els noms *home, orfe, cove, marge, terme, jove, verge, ase, rave*, tant fan el plural en *s* com en *-ns*, encara que literàriament és preferible el plural en *s*.

4. El noms masculins acabats en *ç* formen el plural afegint *os* al singular. Ex.: *braç, braços*.

Els femenins acabats en *ç* afegixen una *s*. Ex.: *falç, falçs; calç, calçs*.

5. Els noms acabats en *s* formen el plural afegint *os* al singular. Ex.: *as, asos; vals, valsos; vers, versos*.

Però els noms plans i esdrúixols acabats en *s* són invariables. Ex.: *llapis, òmnibus*. També són invariables: *temps, fons, dilluns, dimarts, dimecres, dijous, divendres* i els femenins en *s*. Ex.: *la pòls, les pòls*.

6. Hi ha noms en singular acabats en *s* que passen al plural doblant la *s* i afegint *os*.

Són els polisíl·labs acabats en *às, és, ís, òs, ós, ús*. Ex.: *compàs, compassos; accés, accessos; vernís, vernissos; arròs, arrossos; colós, colossos; pallús, pallussos*.

A més a més, doblen *s* davant *os* els noms *nas, pas, bres, interès, ris, gos, os, ós, cos, cós, mos, tros, bus* i *rus*.

Hi ha excepcions (noms que no doblen la *s* davant *os* en passar al plural): *gimnàs, avís, compromís, país, espòs, repòs, abús, andalús* i pocs altres.

7. Els monosíl·labs *as, gas, cas, mas, ras, vas, mes, bes, fris, pis, clos, fus, ús* i *nus* tampoc no doblen la *s* en passar al plural.

8. Els acabats en *x, tx, sc, st* i *xt* fan el plural, generalment, afegint *os* al singular. Ex.: *calaix, calaixos; despatx, despatxos; bosc, boscos; test, testos; text, textos*.

Cal dir que els terminats en *sc, st, xt* tant poden fer el plural afegint una *s* com *-os*. Ex.: *bosc, boscs, boscos; test, tests, testos; text, texts, textos*.

9. Els noms acabats en *g* (escrita *ig* o *g*) formen el plural afegint una *s* al singular. Ex.: *boig, boigs; desig, desigs; roig, roigs*.

EXERCICIS:

a) Passar al plural els noms següents:

carbó, abús, pedaç, compromís, llengua, dimarts, gust, carro, colomí, marge, terròs, sedàs, lluç, fred, fenomen, congrés, tapís, espòs, rus, llapis, calaix, faig, sang, fre, home, falç, compàs, somrís, tramús, temps, greix, passeig, pretext, despatx, índex, obús, colós, interès, cas, pes, adreç, baixà, farga, serp, huracà, orfe, lliç, calç, domàs, barnús, crucifix, esquità, post, oca, pi, pasqua, clixé, orgue, pis, boix, desig, canyís, plaça, rave, cabàs, host, esforç, pluja, pagaré, fus, corretja, bambú, ús, fracàs, pastís, menú, roig, terraplè.

b) Passar al plural les següents frases:

1. *L'arbre no deixa vore el bosc.*
2. *La fusta d'aquesta cadira és d'un faig meu.*
3. *Va vindre un home molt lleig.*
4. *Aquest peix és prou car.*
5. *He comprat el llapis verd.*
6. *Un andalús menja anís.*
7. *Ara ve l'home de l'ase.*
8. *La pareï del pis.*
9. *El landó té un esquingç.*
10. *La pols que cau del tamís.*

LLIÇÓ III

L'article

1. Davant dels noms s'usa sovint una paraula curta anomenada article.

2. L'article pot ésser de dues classes: *definit* o *indefinit*. L'article *definit* servix per a designar no un o més éssers o objectes qualssevol, sinó un o més éssers o objectes determinats. Així: *Ha vingut EL pare del meu amic* (vol dir no *un pare qualsevol*, sinó *un pare determinat*: el del meu amic).

3. Les formes de l'article definit són: *el* (masculí): *el banc*; *la* (femení): *la casa*; reductibles a *l'* (masculí i femení) davant vocal o *h*: *l'elefant*, *l'escola*, *l'hort*, *l'hora*.

El plural de *el* és *els* (*els dies*); el plural de *la* és *les* (*les cadires*).

4. L'article *indefinit* té les formes *un* (masculí): *un home*; *una* (femení): *una dona*. És a dir, *un home qualsevol*, *una dona qualsevol*.

El plural de *un* és *uns* i el plural de *una* és *unes*: *uns carrers*, *unes danses*.

5. En algunes contrades del País Valencià usen l'article definit davant els noms propis (*article personal*): *el*

Pere, la Maria, l'Antoni, i també la partícula *so* com article personal: *so Carme, so Miquel, so Enric*.

S'usa, encara, com article personal, *en, na, n'*. Ex: *en Pere, na Dolors, n'Antònia*; de vegades pren el caràcter de tractament: *En Jaume I, N'Ausiàs March, N'Elisabet de Villena*.

6. Els articles *el* i *els* es contreen amb les preposicions *a, de* i *per*; les contraccions són: *al, als, del, dels, pel* i *pels*, però *l'* no es contreu davant vocal o *h*. Així: *a l'hora, de l'arbre, de l'hort*.

7. L'article *la* no es contreu davant paraules femenines començades en *ï* o *u* febles (porten o no *h* davant). Ex.: *la Universitat, la humitat, la idea, la història*. (V. *Lliçons de Gramàtica*, vol. I, *Ortografia Valenciana*, lliçó V, paràgraf 1.)

8. Hi ha noms com *llum, fi, son, vall, clau* i altres, que unes vegades porten l'article *el* i altres *la*, segons què signifiquen. No és igual: *el llum* que *la llum*; *el fi* que *la fi*; *el son* que *la son*; *el vall* que *la vall*; *el clau* que *la clau*.

9. Un cert nombre de noms abstractes acabats en *or* (*amor, ardor, clamor*), que el llenguatge corrent fa masculins, en llenguatge literari poden fer-se femenins, com en valencià antic. Ex.: *la clamor de les gents; eixa dolor grandíssima; la color obscura de la pell*.

EXERCICIS:

Substituir la ratlleta per l'article definit corresponent davant els noms següents i destrieu-los en dues llistes, l'una de noms masculins i l'altra de femenins:

— *taula*, — *llit*, — *vespa*, — *gat*, — *llibre*, — *tinta*;
 — *arbre*, — *àguila*, — *ull*, — *ala*, — *oca*, — *hecto-
 liure*;

— *galliners*, — *flors*, — *hostes*, — *ungles*, — *his-
 tòries*;

— *carrers*, — *farbalans*, — *padrins*, — *temors*,
 — *fervors*.

b) Substituir la ratlleta per l'article indefinit corres-
 ponent:

1. *Va vindre* — *dona a vendre'm* — *panses*.

2. *Havia* — *paquets damunt* — *taula*.

3. *No pesà més de* — *tres lliures*.

4. *Passí per* — *carrer que no coneixia*.

5. *Han donat* — *flors a* — *senyora*.

6. *Passen* — *homes per la via*.

c) Poseu en singular els noms següents:

*als hospitals, els humils, dels albats, pels camins, les
 ungles, els arrossos, les egües, les unitats, les humitats,
 les universitats, les històries, dels escorpins, pels catà-
 legs, als homes, als actors, als hostes.*

LLIÇÓ IV

L'adjectiu qualificatiu

1. *Adjectiu* qualificatiu és una paraula que aplicada a un substantiu indica una qualitat de l'ésser o de l'objecte designat per aquest substantiu. Ex.: *raïm* AGRE; *home* VALENT; *dona* SANTA.

2. Hi ha adjectius que tenen dues terminacions: una masculina i altra femenina. Ex.: *home* SEC, *dona* SECA; *cavall* BLANC, *egua* BLANCA.

3. En general l'adjectiu femení es forma afegint una *a* al masculí. Ex.: *fred*, *freda*; *mal*, *mala*; *novell*, *novella*.

4. Alguns adjectius masculins terminats en *t* fan el femení en *da*. Ex.: *folgat*, *folgada*; *enraonat* *enraonada*; *apesarat*, *apesarada*.

5. Alguns adjectius masculins acabats en *e* i *o* fan el femení substituint la *e* i la *o* per *u*. Ex.: *exacte*, *exacta*; *còmode*, *còmoda*; *fofo*, *fofa*.

6. Alguns adjectius terminats en *c* fan el femení en *ga*. Ex.: *grec*, *grega*; *groc*, *groga*; *poruc*, *poruga*.

7. Els masculins *oblic*, *inic*, *propinc*, *ventríloc*, passen al femení substituint la *c* per *qua*. Ex.: *obliqua*, *iniqua*, *propinqua*, *ventríloqua*.

8. Alguns adjectius terminats en *s* passen al femení doblant la *s* abans d'afegir la *a*. Ex.: *gras, grassa; escàs, escassa; espès, espessa*.

9. Els masculins *boig* i *roig* fan el femení *boja* i *roja*. *Mig* i *lleig* fan en el femení *mitja* i *lletja*. *Nul* fa *nulla*, i *tranquil* fa *tranquilla* (i també *tranquila*).

10. Els adjectius terminats en vocal forta formen el femení afegint *na* al masculí. Ex.: *bla, blana; ple, plena; bo, bona*.

11. Els adjectius en *au, iu, ou* passen al femení, generalment, canviant *u* per *v*. Ex.: *blau, blava; viu, viva; nou, nova*. I els acabats en *eu* fan el femení en *ea*. Ex.: *europèu, europea*.

12. Hi ha adjectius que mantenen per al femení la mateixa terminació que en masculí. Són els adjectius anomenats d'una sola terminació. Ex.: *audaç, filial, vulgar, millor, tricolor, constant, amable, insigne, hipòcrita, gran*.

13. Per saber si un adjectiu és d'una sola terminació o de dues basta notar si en formar el corresponent adverbí terminat en *-ment* s'afegix una *a* entre l'adjectiu i la terminació *-ment*.

De *general* es forma *generalment* (no afegix *a* després de *general*); doncs *general* té una sola terminació. De *clar* es forma *clarament* (afegix *a* després de *clar*); doncs *clar* té dues terminacions, una per al masculí: *clar*, i una altra per al femení: *clara*.

14. El plural dels adjectius es fa segons les regles dels noms substantius. Cal notar que els d'una terminació acabats en *aç, iç, oç* tenen dues formes en plural: l'una per al masculí i l'altra per al femení: Ex.: *feroç*,

feroços i feroces; audaç, audaços i audaces; felis, felicos i felices.

EXERCICIS:

a) Copiar els adjectius següents i al costat de cada un d'ells posar els corresponents femení singular i el masculí i femení plurals.

prim, dolç, xop, fals, car, dens, clar, ferm, net, savi, brut, inèdit, trist, adequat, menut, mut, amic, rònec, aràbic, llarg, centrífug, anàleg, pròdig, precís, seriós, malaltís, plegadís, ros, boig, lleig, serè, valencià, dejú, efectiu, tou, hebreu, garxo, culte, pobre, esquerre.

Així:

prim, prima, prims, primes.

b) Copiar els adjectius següents, destriant-los en dues llistes, primera els d'una sola terminació i segona els de dues terminacions:

fosc, idiota, ras, rus, negre, insigne, esclau, elegant, lent, geperut, iracund, escolar, laic, rebel, millor, alegre, incòmode, inert, suau, serè, indígena, sacríleg, dòcil, prudent.

LLIÇÓ V

L'adjectiu demostratiu i el possessiu

1. Són *determinatius* aquells adjectius que posats davant un nom fixen, precisen o limiten el significat del substantiu. Així, quan diem *la meua mare*, apliquem el nom *mare* no a totes les mares, ni a una mare qual-sevol, sinó solament a una mare: *la meua*. Doncs la paraula *meua* és un *adjectiu determinatiu*.

2. Hi ha diferents classes d'adjectius determinatius: *demonstratius*, *possessius*, *numerals*, *quantitatius*, *indefinites*, *interrogatius* i *relatius*.

3. Els *adjectius demostratius* són: *aquest*, *aqueix*, *aquell*.

Formes del singular:

MASCULINS:

aquest o *est*

aqueix o *eix*

aquell

FEMENINS:

aquesta o *esta*

aqueixa o *eixa*

aquella

Formes del plural:

MASCULINS:

aquests o *estos*

aqueixos o *eixos*

aquells

FEMENINS:

aquestes o *estes*

aqueixes o *eixes*

aquelles

Ex.: aquest llibre, est home; aqueixa dona, eixa taula; aquells dies; eixes joves; esta façana.

El valencià parlat ha abandonat l'ús de *aquest* i *aqueix*; seria, però, convenient que tractàrem de reintroduir-los en la llengua literària, al costat d'*est* i d'*eix*; com ho seria també, a judici nostre, que en usar aquests dos demostratius (*est* i *eix*), donàrem, en el masculí singular, la preferència a les formes arcaiques *est* i *eix* sobre les populars *este* i *eixe*.

4. Els *adjectius possessius* són: *meu, teu, seu, nostre, vostre, llur*.

Formes del singular:

MASCULINS:

meu

teu

seu

nostre

vostre

FEMENINS:

meua

teua

seua

nostra

vostra

Formes del plural:

MASCULINS:

meus

teus

seus

nostres

vostres

FEMENINS:

meues

teues

seues

nostres

vostres

Ex.: el *meu* pare, la *meua* llibreta, el *teu* oncle, el *seu* germà, la *nostra* associació, les *nostres* idees.

5. Davant un substantiu, generalment nom de pa-

rentiu, els possessius febles *mon, ton, son* reemplacen *el meu, el teu, el seu*.

Formes del singular:

MASCULINS:

mon

ton

son

FEMENINS:

ma

ta

sa

Formes del plural:

MASCULINS:

mos

tos

sos

FEMENINS:

mes

tes

ses

Ex.: *mon cunyat, ton pare, son cosí. ma mare, ses ties.*

6. L'adjectiu possessiu *llur* (en plural *llurs*) vol dir *d'ells* o *d'elles*. No es pot dir: *ha vingut Antoni i LLUR fill*, ni *ha vingut Maria i LLURS fills*. Però sí que es pot dir: *han vingut Antoni i Maria i LLUR fill* (el fill d'ells), o *han vingut Antoni i Maria i LLURS fills* (els fills d'ells).

EXERCICIS:

a) Copiar tots els adjectius demostratius i possessius que hi ha en les frases següents i destrieu-les en dues llistes:

1. *En aquella casa vaig trobar el meu gat.*
2. *Les vostres filles han portat aquests vestits.*
3. *Les teues llibretes no són aquestes, sinó aqueixes.*
4. *Aquesta nit aniré a vore la teua obra teatral.*

5. *Aquells dies tan emocionants ja no tornaran en ma vida.*

6. *Sa germana ha pintat aqueixes teles.*

7. *Son sogre viu en aquest poble; hi té sa casa.*

8. *Ha gastat tots els teus béns i quelcom dels nostres.*

9. *Aqueixos joves escriuen la nostra llengua nacional.*

10. *Ma casa és menuda per a aqueixes persones; no hi caben.*

b) Copiar les frases següents, rectificant-ne les errades (ús indegut de llur, llurs):

1. *Ferran es deixà el seu llibre a casa de llur pare.*

2. *L'orador no parlava segons llurs principis.*

3. *Eixos homes no guanyen ni per a llur menjar.*

4. *No sabran posar-se llurs vestits de Carnaval.*

5. *Que gasten del llur si volen regalar-se més.*

6. *El capità ens parlà de llurs aventures.*

7. *No hi podia fer més; era llur destí.*

8. *No hi podien fer més; era llur destí.*

9. *L'anglesa visitava el país en llur automòbil i amb llurs gossos.*

10. *La mossa cridava les amigues llurs.*

LLIÇÓ VI

L'adjectiu numeral

1. Els *adjectius numerals* servixen per a comptar. Poden ésser: *Cardinals* o *absoluts*, els que ens fan conèixer el nombre (*tres* corders). *Ordinals*, els que ens fan conèixer el lloc o l'ordre (*tercer* dia). *Partitius*, els que indiquen part (*mig* litre). *Collectius*, els que expressen un nombre divers d'objectes, pres com a unitat (*dotzena*, *parell*, *centenar*).

2. Els numerals cardinals són d'una sola terminació, excepte els dos primers. Així: *un*, *una*; *dos*, *dues*. I el *cent*, que té la forma femenina en el plural: *cent*, *cents*, *centes*.

3. Hi ha numerals simples i n'hi ha de compostos. Aquests, en el llenguatge escrit, porten un guionet entre els elements simples. Els compostos amb *vint* porten la conjunció *i*, separada també amb guionets. Així: *vint-i-quatre*.

4. Heus ací com s'escriuen els adjectius cardinals:

<i>u</i> o <i>un</i> : <i>una</i>	<i>cinc</i>
<i>dos</i> ; <i>dues</i>	<i>sis</i>
<i>tres</i>	<i>set</i>
<i>quatre</i>	<i>vuit</i>

<i>nou</i>	<i>vint-i-nou</i>
<i>deu</i>	<i>trenta</i>
<i>onze</i>	<i>trenta-u; -un; -una</i>
<i>dotze</i>	<i>trenta-dos; -dues</i>
<i>tretze</i>	<i>trenta-tres</i>
<i>catorze</i>	<i>trenta-quatze...</i>
<i>quinze</i>	<i>quaranta</i>
<i>setze</i>	<i>cinquanta</i>
<i>dèssset</i>	<i>seixanta</i>
<i>divuit</i>	<i>setanta</i>
<i>dènou</i>	<i>vuitanta</i>
<i>vint</i>	<i>noranta</i>
<i>vint-i-u; -un; -una</i>	<i>cent</i>
<i>vint-i-dos; -dues</i>	<i>dos-cents; dues-centes</i>
<i>vint-i-tres</i>	<i>cinc-cents</i>
<i>vint-i-quatze</i>	<i>set-cents</i>
<i>vint-i-cinc</i>	<i>nou-cents</i>
<i>vint-i-sis</i>	<i>mil</i>
<i>vint-i-set</i>	<i>milió</i>
<i>vint-i-vuit</i>	<i>bilió..</i>

5. Els adjectius ordinals tenen dues terminacions:

primer, primera

segon, segona

tercer, tercera

quart, quarta

cinquè, cinquena; o bé quint, quinta

sisè, sisena

setè, setena

vuitè, vuitena

novè, novena

desè, desena
dotzè, dotzena

Tenen tots femení i llevat dels quatre primers, es formen afegint al cardinal corresponent la terminació *-è*.
 Ex.: *vintè, vintena; setanta-novè, setanta-novena...*

6. Els numerals partitius són idèntics als ordinals, i es formen del cardinal mitjançant l'addició de la terminació *-è*. Hi ha, però, la forma especial *mig*; de *terç* i *tercer*, sols s'usa *terç*, com a partitiu; en lloc de *desè*, *centè* i *milè*, hom usa habitualment *dècim*, *centèsim* i *millèsim*.

7. A més a més dels numerals collectius *parell*, *centenar*, *miler*, s'usen com a collectius els femenins dels partitius. Ex.: *dotzena, vintena, quarantena*.

Hi ha també els proporcionals *doble*, *triple*, *quàdruple...*

EXERCICIS:

a) Escriure amb lletres els números següents: 11, 33, 45, 59, 68, 76, 84, 93, 102, 417, 824, 968.

b) Escriure amb lletres els números de les frases següents:

1. El dia 1.er de maig.—2. Carrer del 14 d'Abril.—
3. Vivia al número 26 de la plaça d'En Jaume I, 3.er pis, 2.ª porta.—4. Ha comprat una 3.ª part de quilo.—5. Va néixer el dia 8 del mes VI.^è de l'any 1899.—6. Estava en la 8.ª fila de butaques.—7. El tal deixeble fa el 76.^è de la llista del 2.^{on} curs.—8. Alfons X.^è és l'anomenat Rei Savi.—9. Prengué una 12.ª de figues.—
10. La paret té 12 metres amb 0'25 de llarga.—11. Avui

és el dia en què resolc la lliçó VI de Morfologia.—

12. Som a ... del mes de ... de l'any ...

c) Escriure amb lletres les expressions numèriques següents:

0'01; 0'07; 0'005; $\frac{1}{4}$; $\frac{1}{2}$; $\frac{2}{9}$; $\frac{16}{24}$; $\frac{22}{153}$

LLIÇÓ VII

L'adjectiu quantitatiu i l'indefinit

1. Els *adjectius quantitativus* expressen quantitat i responen a la pregunta *quant* i *quanta*. Són: *quant*, *molt*, *tant*, *poc*, *bastant*, *que*, *més*, *menys*, *massa*, *manco*, *força*, *gens*, *prou...* Ex.: *quants llibres!*, *molta gent*, *tants homes*, *poc peix*.

2. Aquests adjectius quantitativus solen usar-se seguits de la preposició *de*, llevat *massa*, *manco*, *força* i *que*. Ex.: *prou de pa*, *molta de feina*, *gens de ganes...*

3. Són de dues terminacions, tant en el singular com en el plural, els quantitativus *quant*, *molt*, *tant* i *poc*; *bastant* sols té una terminació per al singular i una per al plural; i els altres són invariables.

4. Els *adjectius indefinits* determinen el nom d'una manera vaga i responen a la pregunta *quants* i *quantes*. Són: *un*, *algun*, *tot*, *mateix*, *cert*, *altre*, *tal*, *cada*, *cap*, *qualsevol*. Ex.: *Algun dia*; *menja't tot el pa*; *el seu fill mateix ho confessa*; *li convenen uns altres aires*.

5. Quan *cada* s'unix a *un* o a *una*, es pot dir *cadascun* i *cadascuna* (però no *casquí* ni *casquina*). *Qualsevol* fa el plural *qualsevol* o *qualsevols*. Ex.: *Una dona qual-*

sevol; unes dones *qualsevol*. I són invariables *cada i cap*.

EXERCICIS:

1. Passar al plural les frases següents, subratllant-ne els adjectius quantitatius:

1. *No sé quanta n'ha demanat.*
2. *Teniu pa? Molt.*
3. *És un any de poca fruita.*
4. *Fa poc negoci.*
5. *Benassal és un poble de bastant aigua.*
6. *Allà hi ha tanta fadrina com al meu poble.*

b) Omplir els buits amb els quantitatius següents: *que, més, menys, força, massa, prou*.

1. *Els antics ... homes eren!*
2. *Dóna'm ... pa.*
3. *Tu tens ... llibres que jo.*
4. *Quan vingues de ciutat porta'm ... coses.*
5. *Li teniu ... contemplacions.*
6. *Ja hi ha ... aigua al safareig.*

c) Passar al plural les frases següents, subratllant-ne els adjectius indefinits:

1. *Tens llibres? Sí, en tinc algun.*
2. *S'ha menjat tot el pa que hi tenia ella.*
3. *Em donà tota la coca.*
4. *És la mateixa tela que m'ensenyà.*
5. *Li convé un altre aire.*
6. *Tal pare, tal fill.*
7. *M'ha dit una certa cosa.*
8. *Compra una llibreta qualsevol.*

LLIÇÓ VIII

L'adjectiu interrogatiu i el relatiu El susperlatiu

1. L'adjectiu *interrogatiu* s'usa en les frases interrogatives i sols n'hi ha un: *quin*, el qual té la forma femenina *quina* i els plurals masculí i femení *quins*, *quines*. Ex.: *Quin* dia fa?

2. D'adjectiu relatiu només n'hi ha un: *qual*, que es fa precedir per l'article definit: *el qual*, i pren la forma femenina *la qual* i els plurals masculí i femení *els quals*, *les quals*. Ex.: He comprat un llibre, *el qual* llibre diu...

3. Cal recordar que l'adjectiu s'unix sempre a un substantiu, i si de vegades no va unit, és que està elidit; i que mai no s'usa sense l'article, dit *adjectiu relatiu compost*. Ex.: *quines coses* dius? Dóna almoïna als pobres, *els quals* pobres en tenen necessitat. O bé: Dóna almoïna als pobres, *els quals* en tenen necessitat (elidit *pobres*).

4. L'adjectiu que expressa simplement la qualitat d'un substantiu és anomenat *positiu*. Però si expressa un grau elevat és anomenat *superlatiu*.

5. Els adjectius superlatius terminen en *-íssim*: *facilíssim*, o en *-èrrim*: *misèrrim*.

Aquest grau es pot expressar també anteposant a l'adjectiu la paraula *molt*. De *bo* es fa *boníssim* o *molt bo*; de *lliure* es fa *llibèrrim* o *molt lliure*.

EXERCICIS:

a) Omplir els buits de les frases següents amb les diferents formes de l'interrogatiu *quin*:

1. ... *dia vindràs?*
2. ... *hores tens lliures?*
3. ... *gorra més vella portes.*
4. ... *idees tens?*
5. ... *marca de ràdio t'agrada més?*
6. ... *hora és?*
7. ... *dies podràs vendre?*
8. ... *volums vols?*

b) Omplir els buits de les frases següents amb les diferents formes de l'adjectiu *el qual*:

1. *Els cinc sentits del cos, ... són: veure, oir, gustar...*
2. *Coses noves has dit, responguí jo, ... m'han alegrat.*
3. *Són comandes urgents, ... convé servir.*
4. *És una pàgina, a ... pàgina es podrà fer...*
5. *Era una comèdia, en ... comèdia treballava...*
6. *No trobareu el llaurador, ... llaurador està...*

c) Copiar els adjectius següents i a la dreta de cadascun escriure el superlatiu corresponent:

*fosc**admirable**dolç**cèlebre**tendre**lliure*

<i>lleig</i>	<i>miser</i>
<i>afable</i>	<i>acre</i>
<i>noble</i>	<i>gran</i>
<i>notable</i>	<i>sagrat</i>
<i>agradable</i>	<i>savi</i>
<i>possible</i>	<i>greu</i>

Així: De *acre*, *acèrrim*.

LLIÇÓ IX

El pronom

1. *Pronoms* són aquelles paraules que designen una o més persones, animals o coses sense anomenar-les. Ex.: Quan vindrà *ell*, me n'aniré *jo*. En donar-*li* la taronja, *se* la menjarà.

Hi ha diferents classes de pronoms: *Personals*, *demonstratius*, *indefinites*, *interrogatius* i *relatius*.

2. Els pronoms personals poden ésser de:

Primera persona: *jo*, *mi me* (o *em*), *nosaltres*, *nos* (o *ens*), *nós*.

Segona persona: *tu*, *te* (o *et*), *vós* o *vosté*, *vostés*, *vosaltres*, *vos* (o *us*).

Tercera persona: *ell*, *ella*, *li*, *lo* (o *el*), *la*, *ells*, *elles*, *los* (o *els*), *les*. I els reflexius *si*, *se* (o *es*).

3. Els pronoms demostratius són: *aquest*, *aqueix*, *aquell*; *açò*, *ço*, *això*, *allò*. Els quatre darrers, neutres, són invariables.

4. Els pronoms indefinites són: *algú*, *ningú*, *cada u* o *cadascú*, *hom*, *tothom*, *altri*, *qualsevol*, *res*, *tot*, *quellcom* o *alguna cosa*, *un*, *una*, *un hom*.

5. Els pronoms interrogatius són: *què* i *qui*. *Què* es referix a coses, i *qui*, a persones. Ex.: *Què vols?* *Qui* ha vingut?

6. Els pronoms relatius són: *que, què, qui i qual*, que és variable i s'usa precedit de l'article. Així: *el qual, la qual, els quals, les quals*. Ex.: La dama les virtuts de *la qual* foren tan lloades.

7. El pronom personal posseïx formes fortes o accentuades i formes febles o no accentuades.

Els pronoms forts són: *jo, mi, nosaltres; tu, vosaltres; ell, ells, ella, elles; si; nós, vós*.

Els pronoms febles són: *me, te, se, nos, vos, lo, la, los, les, li, hi, ho, ne*.

(Sobre l'ús dels pronoms febles veja's *Lliçons de Gramàtica*, v. I, *Ortografia Valenciana*, pàg. 64.)

EXERCICIS:

a) Copiar les frases següents, subratllant-ne els pronoms de totes classes que hi trobeu.

1. *Jo era a casa.*—2. *Parlaven amb mi.*—3. *Anaven amb nosaltres.*—4. *Tu no vas vindre.*—5. *Si ells m'escriuen.*—6. *No eren elles.*—7. *Cadascun per a si.*—8. *Nós amb nós.*—9. *Quan vós vindreu...*—10. *Abans de mi, tu i ell.*—11. *No em coneixien.*—12. *Ens agafaran.*—13. *Passen i et veuen.*—14. *No us escolten.*—15. *Es vestixen de pressa.*

b) Extreure tots els pronoms que trobeu en les frases següents:

1. *Quan rebreu el llibre ens el deixareu.*—2. *Aquesta flor no la dones a ningú.*—3. *Si ve Antoni, digueu-li que he marxat.*—4. *Qui ha comprat això?*—5. *Tens paper?*—*No en tinc.*—6. *Penseu en els vostres amics?*—*Ja hi pensem.*—7. *Vostè no sap què tinc ací.*—8. *L'es-*

coltava la gent del carrer.—9. *Se m'ha perdut un llibre.*
 —10. *Me'ls envia ma tia.*—11. *Me l'havia presa, la poma.*—12. *Creu-te-la, la Maria.*—13. *Volia el llibre, i ja l'hi han donat.*—14. *Porta-la a sa mare.*—15. *En-vieu-nos les lliçons amb lletra clara i espaiada.*

c) Destrieu els pronoms de les frases següents i feu-ne amb ells quatre llistes: demostratius, indefinites, interrogatius i relatius:

1. *Quina caixa t'han pres?*—2. *Tothom pot fer el que fa aquell home.*—3. *Tu vas a segar per a altri.*—
 4. *Qui t'ha donat això?*—5. *La filla del meu amic amb la qual havem parlat...*—6. *Què has comprat?*—7. *Cadascun pot anar per on vullga.*—8. *Són comandes urgents, les quals convé servir.*—9. *Açò que has portat no és allò que et diem.*—10. *La casa de què parlàvem...*
 —11. *Els xics amb qui anàveu...*—12. *He adquirit quelcom.*

LLIÇÓ X

El verb

1. *Verb* és una paraula que indica essència, existència, estat, acció o passió expressant *veu, temps, nombre, persona i mode*.

Indica essència en: El picaport *és* de ferro. Existència en: Jo *sóc* valencià. Estat en: Nosaltres *estem* sans i bons. Acció en: Antoni *canta* cobles. Passió en: Les cobles *són cantades* per Antoni.

Note's que sense verb no hi ha proposició gramatical, ço és, expressió de judici.

2. La *veu, el temps, el nombre, la persona i el mode* gramaticals són les modificacions que experimenta un verb en conjugarlo (*flexió verbal*), o siga, en variar les terminacions.

3. Hi ha *veu activa i veu passiva*. Activa en: En Pere *pinta una* tela. Passiva en: Una tela *és pintada* per En Pere.

Hi ha *temps present, temps passat i temps futur*. Present en: Ara *escric*. Passat o pretèrit en: Ahir *lleigia*. Futur en: Demà *dibuixaré*.

Hi ha *nombre singular i nombre plural*. Singular (una sola persona) en: Ell *practica* un ofici. Plural

(més d'una persona) en: Ells *practiquen* l'excursionisme.

Hi ha *primera persona*, *segona persona* i *tercera persona*. Primera: *jo, nosaltres*. Segona: *tu, vosaltres*. Tercera: *Ell* o *ella*, *ells* o *elles*.

Hi a *mode indicatiu*, *mode subjuntiu* i *mode imperatiu*. Indicatiu: Ells *miren* el camp. Subjuntiu: Li *diem* que *vaja*. Imperatiu: *Menja* de seguida.

4. El verb pot revestir les formes d'*infinitiu*, *gerundi* i *participi*.

L'infinitiu és la forma amb què es designa el verb. Els mots *estimar*, *bullir*, *voler*, *caure*, *vendre* són infinitius i, al mateix temps, noms de verb.

5. Segons la terminació de l'infinitiu, cada verb pertany a un tipus de conjugació o flexió.

Els infinitius terminats en *-ar* (*cantar*, *tornar*, *eixugar*) pertanyen a la *primera* conjugació.

Els terminats en *-re* (*caure*, *rebre*, *vendre*), els terminats en *-er* (*créixer*, *poder*, *fer*), i els terminats en *-r* (*dir*, *dur*), pertanyen a la *segona* conjugació.

Els terminats en *-ir* (llevat *dir*, que pertany a la segona) pertanyen a la *tercera* conjugació (*mentir*, *cosir*, *agrair*).

Hi ha, doncs, tres tipus de flexió verbal.

EXERCICIS:

a) Copiar els infinitius següents, posant-los en tres llistes: primera, de verbs de la primera conjugació; segona, de verbs de la segona conjugació; i tercera, de verbs de la tercera conjugació:

portar, trencar, començar, pregar, envejar, perdre, témer, rebre, saber, vèncer, servir, traduir, dormir, cruixir, pudir, menysprear, canviar, evacuar, tòrcer, cabre, poder, absoldre, valer, voler, ofendre, obrir, collir, cosir, tossir, eixir, lluir, oir, esglaiar, donar, anar, estar, atendre, vendre, pondre, plànyer, córrer, tenir (o tindre), venir (o vindre), obtenir (o obtindre), ésser (o ser), batre, complaure, creure, jaure (o jeure), dir, dur, fer, beure, escriure, viure, haver, heure (o haver), créixer, nàixer (o néixer), conèixer.

(Els verbs entre parèntesi no cal posar-los a les llistes.)

Així:

1.º conjugació:

portar

trencar

... ..

2.º conjugació:

perdre

témer

... ..

3.º conjugació:

servir

traduir

... ..

b) Escriure el present, el passat i el futur dels següents verbs:

portar, trencar, començar, pregar, envejar, menysprear; perdre, témer, rebre, saber, vèncer, tòrcer; servir, traduir, dormir, cruixir, pudir, obrir.

Així:

INFINITIU	PRESENT	PASSAT	FUTUR
<i>Portar:</i>	... porte	... portí	... portaré
<i>Perdre:</i>	... perc	... perguí	... perdré
<i>Servir:</i>	... servixc	... serví	... serviré

c) Omplir els buits de les proposicions següents, amb temps de verb *portar* (present, passat, futur):

1. Jo *porte* camisa.

Tu ... sabates.

Ell o ella ... mocador.

Nosaltres ... guants.

Vosaltres ... coll.

Ells o elles ... corbata.

2. Jo *portí* diners.

Tu ... paper.

Ell o ella ... tinta.

Nosaltres ... colors.

Vosaltres ... plomes.

Ells o elles ... esborradors.

3. Jo *portaré* llibres.

Tu ... fotografies.

Ell o ella ... dibuixos.

Nosaltres ... estampes.

Vosaltres ... gravats.

Ells o elles ... llapis.

LLIÇÓ XI

L'indicatiu

1. El mode indicatiu té cinc temps simples: *present*, *pretèrit imperfect*, *pretèrit perfect*, *futur* i *condicional*.

2. Els verbs de la primera conjunció fan la flexió com el verb *portar* (llevat *anar* i *estar*, que són irregulars, és a dir, que no segueixen la flexió regular).

Present: *porte*, *portes*, *porta*; *porteu*, *portem*, *porten*.

Pretèrit imperfect: *portava*, *portaves*, *portava*; *portàvem*, *portàveu*, *portaven*.

Pretèrit perfect: *portí*, *portares*, *portà*; *portàrem*, *portàreu*, *portaren*.

Futur: *portaré*, *portaràs*, *portarà*; *portarem*, *portareu*, *portaran*.

Condicional: *portaria*, *portaries*, *portaria*; *portariem*, *portariieu*, *portarien*.

3. Els verbs de la segona conjugació es dividixen en sis grups. (Veja's *La conjugació dels verbs en valencià*, de Guillem Renat, pàg. 17.) El verb *córrer*, que pertany al tercer grup, es conjuga així:

Present: *córrec*, *corres*, *corre*; *correm*, *correu*, *corren*.

Pretèrit imperfect: *corria*, *corries*, *corria*; *corriem*, *corriieu*, *corrien*.

Pretèrit perfet: *correguí, corregueres, corregué; correguérem, correguéreu, corregueren.*

Futur: *correré, correràs, correrà; correrem, correreu, correran.*

Condicional: *correria, correries, correria; correríem, correríeu, correrien.*

4. Els verbs de la tercera conjugació en llur gran majoria es conjuguen segons el verb *servir*. (Note's que hi ha verbs com *tenir*, que admeten la terminació *-indre* (*tindre*), els quals verbs són també de la segona conjugació.)

Present: *servixc, servixes, servix; servim, serviu, servixen.*

Pretèrit imperfet: *servia, servies, servia; servíem, servíeu, servien.*

Pretèrit perfet: *serví, servires, serví; servírem, servíreu, serviren.*

Futur: *serviré, serviràs, servirà; servirem, servireu, serviran.*

Condicional: *serviria, serviries, serviria; serviríem, serviríeu, servirien.*

EXERCICIS:

a) Conjuguar els temps simples d'indicatiu dels verbs *guaitar, recórrer* i *partir*. (Tingueu molta cura de l'accentuació.)

b) Copiar les proposicions següents, subratllant-ne els verbs i anotant el temps del verb:

1. *Estime la meua terra.*
2. *Els canten cançons valencianes.*

3. *Canviaven segells de l'àlbum.*
4. *Treballarà a favor de la causa.*
5. *Nosaltres aniríem tots junts al cinema.*
6. *Jo donava un bon consell.*
7. *Ajudaren a omplir les garrafes.*
8. *Batiem a l'era de l'oncle.*
9. *Tu partiràs bé la carn.*
10. *Concorregué al Parlament.*
11. *Morien com a mosques.*
12. *Esmorzem ara que podem.*

Així:

1. *Estime la meua terra (present)*

LLIÇÓ XII

El subjuntiu

1. El mode subjuntiu té dos temps simples: el *present* i el *pretèrit imperfet*.

Ara bé; el pretèrit imperfet de subjuntiu té dues formes: la forma en *-r*, popular, i la forma en *-s*, literària. Les dues són bones, però els escriptors haurien d'usar més la segona. Nosaltres donarem, però, els paradigmes d'ambdues.

2. Els verbs de la primera flexió es conjuguen com *portar*. Així:

Present: *porte, portes, porte; portem, porteu, porten.*

Pretèrit imperfet (en *-r*): *portara, portares, portara; portàrem, portàreu, portaren.*

Pretèrit imperfet (en *-s*): *portés, portesses, portés; portésssem, portéssseu, portésssen.*

3. Els verbs de la segona conjugació, tercer grup, en el model *córrer* fan així:

Present: *córrega, córregues, córrega; correguem, corregueu, correguen.*

Pretèrit imperfet (en *-r*): *correguera, corregueres, correguera; correguérem, correguéreu, corregueren.*

Pretèrit imperfet (en *-s*): *corregués, correguesses, corregués; correguésssem, correguéssseu, correguessen.*

4. Els verbs de la tercera conjugació, com *servir*, fan així:

Present: *servixca, servixques, servixca; servim, serviu, servixquen.*

Pretèrit imperfet (en *-r*): *sèrvira, servires, servira; servírem, servíreu, servíren. . .*

Pretèrit imperfet (en *-s*): *servís, servísses, servís; servíssem, servísseu, servíssen.*

EXERCICIS:

a) Conjuguar els temps simples de subjuntiu dels verbs *guaitar, recórrer* i *sentir*. (Fixe's bé, l'exercitant, en l'accentuació.)

b) Extreure els verbs en subjuntiu de les següents proposicions, anotant els temps als quals pertanyen:

1. *Ell que deixi el sac damunt la taula.*
2. *Si jo portara la direcció...*
3. *Parla com si tingués la responsabilitat.*
4. *Com ell pugui, el negoci anirà bé.*
5. *Vullguen o no vullguen, això serà.*
6. *Nosaltres creguérem que practicava el bé.*
7. *Si serviren cafè ja no caldria dir altre.*
8. *Si jo em fera una casa al meu gust...*
9. *Et pregue que em tornes el llibre*
10. *Vullc que em porte a Castelló.*
11. *Si trobara qui m'acompanyés....*
12. *És interessant que estiguen tots units.*

LLIÇÓ XIII

L'imperatiu

1. El mode imperatiu té només un temps i manca de la primera persona del singular.

2. Per a la formació de l'imperatiu es poden classificar els verbs en tres grups:

a) Verbs que prenen la segona persona del singular a la tercera singular del present d'indicatiu; i la segona persona del plural a la respectiva del plural del present d'indicatiu. Ex.: *parlar*.

Parla tu, parle ell; parlem nosaltres, parleu vosaltres, parlen ells.

b) Verbs que no prenen cap persona d'indicatiu i sí totes del subjuntiu. Ex.: *poder*.

Pugues tu, pugua ell; puguem nosaltres, puguen vosaltres, puguen ells.

c) Verbs que tenen per a la segona persona del singular una forma pròpia distinta de les altres. (Veja's *La conjugació dels verbs en valencià*, obra ja citada.) Ex.: *anar*.

Ves tu, vaja ell; anem nosaltres, aneu vosaltres, vagen ells.

EXERCICIS:

a) Conjugar l'imperatiu dels verbs *cantar, témer, viure, patir, beure, viure, perdre, guaitar, córrer, sentir, fer i voler.*

b) Conjugar els temps simples d'indicatiu, subjuntiu i l'imperatiu dels verbs *dir, vindre, posar.*

Així:

Infinitiu: ...

Indicatiu: Present: ...

Pretèrit imperfecte: ...

Pretèrit perfecte: ...

Futur: ...

Condicional: ...

Subjuntiu: Present: ...

Pretèrit imperfecte (en *-r*): ...

Pretèrit imperfecte (en *-s*): ...

Imperatiu: ...

(Nota: Fixe's el lector en accentuar degudament les formes verbals que porten accent gràfic.)

LLIÇÓ XIV

El gerundi i el participi

1. El *gerundi* és una forma verbal invariable.
2. El gerundi termina en *ant*, *ent* i *int*. I per a la seua formació basta afegir una d'aquestes terminacions a les lletres radicals de cada verb. Ex.: de *cant-ar* es forma *cantant*; de *tém-er* es forma *tement*, i de *part-ir* es forma *partint*.

3. Hi ha participis regulars i irregulars. Són regulars els participis que, com els dels verbs de tema en *-a* (*cantar*, *parlar*, *salvar*), els fan en *-t* per al masculí i en *-da* per al femení. Ex.: de *cantar*: *cantat*, *cantada*, *cantats*, *cantades*; de *servir*: *servit*, *servida*, *servits*, *servides*; de *perdre*: *perdut*, *perduda*, *perduts*, *perdudes*.

4. Són irregulars els participis que no segueixen aquesta regla general i canvien, generalment, la *c* de la primera persona del singular del present d'indicatiu en *g*: *dolgut*, de *dolc*; *caigué*, de *caic*.

Els verbs compostos de *metre* fan el participi en *-es*, *-esa*. Ex.: de *cometre*: *comès*, *comesa*, *comesos*, *comeses*. El verb *metre* fa en el participi *mes*, sense accent.

Així mateix el fan en *-es*, *-esa* els verbs *atendre*, *prendre*, *encendre* i llurs compostos. Ex.: *atès*, *atesa*; *pres*, *presa*; *encès*, *encesa*; *ofès*, *ofesa*.

El verb *pondre* fa el participi en *-ost*. Ex.: *post, posta*. *Riure* el fa en *-igut*. Ex.: *rigut, riguda*. (El participi *rist*, invariable, no és literari.) *Veure* o *vore* fa el participi en *-ist*. Ex.: *vist, vista*.

Els verbs *cloure* i *fondre* i llurs compostos fan els participis en *-os, -osa*. Ex.: *clos, closa; fos, fosa*.

5. El gerundi i el participi, així com l'infinitiu, són formes impersonals.

EXERCICIS:

a) Escriure el gerundi dels següents verbs: *volar, voler, lluir, admetre, estrènyer, plànyer, cobrir, morir, absoldre, moldre, ofendre, respondre, prendre, fondre, romandre, estar, ésser, haver, somriure, dir, escriure, nàixer, anar, coure, traure, vore, fer*.

Així: De *volar*: *volant*.

b) Escriure els participis dels verbs indicats en l'exercici anterior.

Així: De *volar*: *volat, volada, volats, volades*.

c) Conjuguar tots els temps simples del verb *tombar*.

Així:

Infinitiu: ...

Gerundi: ...

Indicatiu:

Present: ...

Pretèrit imperfect: ...

Pretèrit perfect: ...

Futur: ...

Condicional: ...

Subjunctiu:

Present: ...

Pretèrit imperfect (en *-r*): ...

Pretèrit imperfect (en *-s*): ...

Imperatiu: ...

Participi:

LLIÇÓ XV

Els verbs auxiliars

1. Són verbs auxiliars els que servixen per a la formació dels temps compostos dels altres verbs.

2. Són auxiliars els verbs *haver* i *ésser* (o *ser*).

3. Els verbs auxiliars tenen formes simples i formes compostes.

4. El verb *haver* quan és auxiliar no té imperatiu, però sí que el té quan *haver* és sinònim d'*haure* (o *heure*), és a dir, quan és verb actiu, quan indica *posseir*, *tindre*.

5. El verb *ésser* (o *ser*), auxiliar, servix per a formar la veu passiva dels altres verbs.

6. La flexió del verb *haver*, en els temps simples fa així:

Infinitiu: *haver*.

Gerundi: *havent*.

Indicatiu:

Present: *he, has, ha; havem* (o *hem*), *haveu* (o *heu*), *han*.

Pretèrit imperfect: *havia, havies, havia; havíem, havíeu, havien*.

Pretèrit perfet: *haguí, hagueres, hagué; haguérem, haguéreu, hagueren*.

Futur: *hauré, hauràs, haurà; haurem, haureu, hauran.*

Condicional: *hauria, hauries, hauria; hauriem, haurieu, haurien.*

Subjuntiu:

Present: *haja, hages, haja; hàgem, hàgeu, hagen.*

Pretèrit imperfet (en r): *haguera, hagueres, haguera; haguérem, haguéreu, hagueren.*

Pretèrit imperfet (en s): *hagués, haguesses, hagués; haguéssem, haguésseu, haguessen.*

Participi: *hagut, haguda, haguts, hagudes.*

6. Quan *haver* no és auxiliar fa:

Imperatiu:

heu tu; haguem nosaltres; haveu vosaltres.

I fa també en:

Indicatiu, present: hec, heus, heu; havem, haveu, heuen.

7. La flexió de l'auxiliar *ésser* (o *ser*), en els temps simples, és així:

Infinitiu: ésser (o *ser*).

Gerundi: essent (o *sent*).

Indicatiu:

Present: *sóc, ets* (o *eres*), *és; som, sou, són.*

Pretèrit imperfet: *era, eres, era; érem, éreu, eren.*

Pretèrit perfet: *fón* (o *fui*), *fores, fón; fórem, fóreu, foren.*

Futur: *seré, seràs, serà; serem, sereu, seran.*

Condicional: *seria, series, seria; seriem, serieu, serien.*

Subjuntiu:

Present: *siga, sigues, siga; siguem, sigueu, siguem.*

Pretèrit imperfect (en *r*): *fóra, fores, fóra; fórem, fóreu, foren.*

Pretèrit imperfect (en *s*): *fos, fosses, fos; fóssem, fósseu, fossen.*

Imperatiu: *sigues tu, siga ell; siguem nosaltres, si-
gueu vosaltres, siguen ells.*

Participi: *estat, estada, estats, estades.*

EXERCICIS:

a) Escriure la flexió del verb *haver* posant després de cada persona el participi del verb *canviar*.

Així: Infinitiu: *haver canviat*.

b) Escriure la flexió del verb *ésser* posant després de cada persona el participi del verb *estimar*.

Així: Infinitiu: *Ésser estimat* (o *ser estimat*).

LLIÇÓ XVI

Els temps compostos

1. Els temps compostos dels verbs es formen anteposant a llur participi els temps simples del verb *haver*.

2. Els temps compostos són:

L'*infinitiu compost*, format per l'*infinitiu* i un participi: *haver estimat*.

El *gerundi compost*, format pel *gerundi* i un participi: *havent estimat*.

3. El mode indicatiu té cinc temps compostos:

present d'indicatiu el *pretèrit ^{indefinit} plusquamperfet d'indicatiu*, format pel i un participi: *he estimat*.

el *pretèrit anterior*, format pel pretèrit perfet i un participi: *haguí estimat*.

el *pretèrit plusquamperfet d'indicatiu*, format pel pretèrit imperfet d'indicatiu i un participi: *havia estimat*.

el *futur compost*, format pel futur i un participi: *hauré estimat*.

i el *condicional compost*, format pel condicional i un participi: *hauria estimat*.

Aquest darrer temps, condicional compost, té dues formes: la indicada, formada per *hauria*, i la formada per *haguera*: *haguera estimat* o *hauria estimat*.

4. El mode subjuntiu té dos temps compostos:
el *pretèrit compost*, format pel present de subjuntiu
i un participi: *haja estimat*.

i el *pretèrit plusquamperfet de subjuntiu* (en -s) i
un participi: *hagués estimat*.

5. La conjugació completa del verb és generalment
exposada en l'ordre següent:

Infinitiu: *partir*.

Gerundi: *partint*.

Infinitiu compost: *haver partit*.

Gerundi compost: *havent partit*.

Participi: *partit...*

Indicatiu:

Present: *partixc...*

Pretèrit imperfet: *partia...*

Pretèrit perfet: *partí...*

Pretèrit indefinit: *he partit...*

Pretèrit anterior: *haguí partit...*

Pretèrit plusquamperfet: *havia partit...*

Futur: *partiré...*

Futur compost: *hauré partit...*

Condiciona: *partiria...*

Condiciona compost: *hauria partit* (o *haguera partit*).

Subjuntiu:

Present: *partixca...*

Pretèrit imperfet (en -r): *partira...*

Pretèrit imperfet (en -s): *partís...*

Pretèrit perfet: *haja partit...*

Pretèrit plusquamperfet: *hagués partit...*

Imperatiu: *partix tu...*

EXERCICIS:

Donar la conjugació completa, o siga en totes les seues formes simples i compostes dels verbs *començar*, *saber* i *traduir*.

(Note's que en els verbs de la tercera conjugació, com *traduir*, en els quals la darrera lletra radical és una vocal, les terminacions començades en *i* són escrites amb dièresi sobre aquesta lletra, llevat en aquelles formes en què la *i* és escrita *í*, i també en l'infinitiu, el gerundi, el futur i el condicional. Veja's *Lliçons de Gramàtica*, v. I., *Ortografia Valenciana*, lliçó IV, paràgraf 4, pàg. 15.)

LLIÇÓ XVII

Les conjugacions perifràstiques

1. En estudiar els temps del mode indicatiu anotàrem que el pretèrit perfet era, en el verb portar, *portí*. Aquest mateix perfet, simple, pot expressar-se amb idèntica significació per una perífrasi que es forma anteposant a l'infinitiu simple del verb que es conjuga els mots *vaig*, *vas* (o *vares*), *va*, *vam* (o *vàrem*), *vau* (o *vàreu*), *van* (o *varen*).

Ex.: *vaig portar*, *vas* o *vares portar*, *va portar*, etc., que equivalen respectivament a *portí*, *portares*, *portà*, etcètera.

Anàlogament, en lloc de *haguí portat*, *hagueres portat*, etc., es pot dir *vaig haver portat*, *vas* o *vares haver portat*, etc.

2. La proposició: *Antoni escriu la lliçó*, pot ésser redactada amb idèntica significació en la forma: *La lliçó és escrita per Antoni*. Aquesta és la forma o *veu passiva*.

3. La veu passiva es conjuga amb els temps del verb *ésser* i el participi del verb que es vol conjugar. Així, són formes de la veu passiva del verb *portar*:

Infinitiu: *ésser portat*.

Gerundi: *essent portat*.

Perfet: *fón portat* o *vaig ésser portat*, etc.

Imperfet: *era portat*, etc.

Perfet: *fón portat* o *vaig éser portat*, etc.

Indefinit: *he estat portat*, etc.

Anterior: *haguí estat portat* o *vaig haver estat portat*, etc.

Futur: *seré portat*, etc.

Condicional: *seria portat*, etc.

Present de subjuntiu: *sigu portat*, etc.

Imperfet de subjuntiu: *fós portat* o *fóra portat*, etc.

4. Quan hom expressa l'acció del verb com una obligació a complir, fa ús d'una perífrasi. Així: *He d'estudiar la Gramàtica*. Aquest *mode d'obligació* es forma, sempre, amb el verb *haver* en el temps respectiu, seguit de la preposició *de* i de l'infinitiu del verb que hom conjuga.

Algú, erròniament, usa el verb *tindre* en el mode d'obligació; és inadmissible. No es pot dir *tinc d'anar a casa* o *tinc que anar a casa*, sinó *haig* (o *he*) *d'anar a casa*. Aquestes darreres formes són les úniques correctes, perquè usen el verb *haver*.

EXERCICIS:

a) Girar els verbs de les frases següents de pretèrit perfet, simple, d'indicatiu en la forma composta perifràstica:

1. *Anit aní al teatre.*
2. *Escrigueres la lliçó corresponent.*
3. *Pintà un paisatge de l'horta.*
4. *Sota un pi berendrem tots els de la família.*

5. *Contemplàreu una posta de sol.*

6. *Els gossos mossegaren una xiqueta.*

b) Girar les frases següents, de verb en veu activa, en frases de veu passiva:

1. *En Jaume pronuncia un discurs.*

2. *Jo toque l'anella de la porta.*

3. *Martorell escrigué Tirant lo Blanc.*

4. *L'arquitecte dirigix les obres del pont de la Mar i els picapedrers piquen les pedres.*

5. *La música escoltaves tu.*

6. *El pare havia besat la seua filla.*

7. *La Glòria collia flors i la Maria cosia la roba.*

8. *Ell cantava.*

9. *El mestre estima els deixebles.*

10. *El caçador caçava els conills.*

c) Corregir en les frases següents l'ús incorrecte del verb *tindre*:

1. *Tenia d'anar a Barcelona i tenia que parlar en públic.*

2. *El muixaranguer d'Algemesí té que alçar l'infant.*

3. *Tenia llibres que tenia que deixar als amics.*

4. *Tinc que esmorzar.*

5. *Si véns tu no tindrè que anar jo.*

6. *Tinguí que llevar-me massa dematí.*

LLIÇÓ XVIII

Els verbs irregulars

En tot verb es distingixen dues parts: el *radical* i la *terminació*. El radical és la primera part del verb i d'ell es deriva tota la flexió. La terminació és la segona part i varia segons la persona, el nombre, el temps i el mode. En el verb *amar*, el radical és *am* i la terminació és *ar*. En el verb *rebre*, el radical és *reb* i la terminació *re*. En el verb *partir*, el radical és *part* i la terminació, *ir*.

Són verbs *regulars* els que en llur conjugació no alteren els radicals. I són verbs *irregulars* els que en con-
jugar-los alteren els radicals o bé no fan regulars les terminacions o bé alteren els radicals i les terminacions.

1. En els verbs de la primera conjugació, els acabats en *-car* (*tencar*), en *-çar* (*començar*), en *-gar* (*pregar*), en *-jar* (*envejar*), i en *-uar* (*obliquar*, *enaiguar*), canvien respectivament la *c* en *qu*, la *ç* en *c*, la *g* en *gu*, la *j* en *g* i la *u* en *ü* quan la terminació comença en *e* o *i*.

Ex.: *trencar*, *trenques*; *començar*, *comences*; *pregar*, *pregues*; *envejar*, *enveges*; *obliquar* i *enaiguar*, *obliquës* i *enaigüës*.

2. Són també irregulars els verbs *anar* i *estar*.

3. Entre els verbs de la segona conjugació se'n tro-

ben pocs de regulars; entre ells anotem *batre, combatre, concebre, esprèmer, rompre, perdre, plànyer, reboire, rebre, tèmer, tòrcer i vèncer*.

La irregularitat més important dels verbs de la segona conjugació consistix en l'addició d'una *c* al radical de l'infinitiu (*valer, valc*) o la substitució de la darrera lletra radical per una *c* en la primera persona del singular del present d'indicatiu (*beure, bec*), que en alguns temps és mudada en *g* o *gu* (*valga, valguí*).

Cal anotar altres alteracions del radical: *b* canviada en *p* (*saber, sap*), *d* en *t* (*poder, pot*), *c* en *ç* —alteració ortogràfica— (*vèncer, venç*), supressió de *u* (*caure, caent, i cloure, cloent*) o canvi de *u* en *v* (*moure, movent*).

El participi de molts verbs termina en *-s* (*admetre, admès*) o en *t* (*pondre, post; vore, vist*).

4. En els verbs acabats en *-ldre* i *-ndre*, la *d*, que és eufònica, no forma part del radical i no apareix sinó al futur i al condicional. Així: *voldrem*, però *volem*; *prendria*, però *premia*.

EXERCICIS:

Conjugar els modes d'obligació del verb *anar*.

Així:

Infinitiu: *haver d'anar*.

Gerundi: ...

Indicatiu:

Present: ...

Imperfet: ...

Perfet: ...

Indefinit: ...

Anterior: ...

Plusquamperfet: ...

Futur: ...

Futur compost: ...

Condicional: ...

Condicional compost: ...

Subjuntiu:

Present: ...

Imperfet: ...

Perfet: ...

Plusquamperfet: ...

LLIÇÓ XIX

Els verbs irregulars

(CONTINUACIÓ)

1. La gran majoria dels verbs de la tercera conjugació, que són els terminats en *-ir*, llevat *dir* —que pertany a la segona—, es conjuguen regularment, ço és, com *servir*.

2. Alguns verbs tenen la irregularitat en el participi (*cobrir, cobert; imprimir, imprès*).

3. Altres verbs intercalen una *e* eufònica entre el radical i la *s* de la terminació a la segona persona del singular del present d'indicatiu. Ex.: De *fugir, fuges*.

4. Els verbs que es conjuguen com *traduir i fruir* posen una dièresi damunt les terminacions *im, iu, ia, ies, iren, it, ida*, i les altres començades per *i* sense accentuar. Ex.: de *traduir: traduïm, traduïu; traduïa, traduïes, traduïen; traduïres, traduïren; traduït, traduïda*.

5. Els verbs *collir* i *cosir* i altres que porten *o* en el radical, canvien la *o* en *u* a les formes fortes. Exemple: *cullen, cuses, tusc, escup, surten*.

6. El verb *eixir* canvia *e* per *i* a les formes fortes. Ex.: *ixc, ixes, ix, etc.*

7. Els verbs *lluïr* i *pruïr* (sinònim de *picar*) tenen llur irregularitat a la segona i tercera persones del singular del present d'indicatiu, que és un radical amb diftong en *u*. Ex.: *lluus, lluu; pruus, pruu*.

8. Els verbs *tenir* i *venir* tenen irregularitats que cauen dins la segona conjugació. Recorde's que en moltes comarques valencianes els infinitius corresponents són *tindre* i *vindre*.

EXERCICIS :

- a) Conjuguar els temps simples del verb *valdre*.
- b) Subratllar els verbs de les frases següents, anotant a la fi de cada una el mode, temps, persona i nombre corresponents:

1. *Antoni dormí tota la nit.*
2. *Cruixen les posts del llit.*
3. *Servirem el llibre.*
4. *El dia de demà fugiràs de casa.*
5. *Sostenia la canya de l'emparrat.*
6. *Jo voldria el teu llibre.*
7. *Cavar i llaurar, faenes de llaurador.*
8. *Ha creixcut molt aquesta parra.*
9. *Fwig, del meu costat.*
10. *Portava una capsa a casa la padrina.*
11. *Mengí una coca ensucrada.*
12. *Oh, ansiada llibertat valenciana!*

Així:

1. *Dormí*: tercera persona del singular del present d'indicatiu.

LLIÇÓ XX

L'adverbi

1. L'adverbi modifica i determina la significació del verb. Així com l'adjectiu s'unix al nom, l'adverbi s'unix al verb expressant alguna circumstància de lloc, de temps, de manera, de l'acció del verb.

2. Hi ha diferents classes d'adverbis. Les principals són: de *lloc*, de *temps*, de *manera*, de *quantitat* o de *grau*, d'*afirmació*, de *negació*, d'*ordre*, de *dubte*.

Hi ha, encara, *locucions adverbials*.

3. Adverbis de lloc:

ací, aquí, allà; ençà, enllà; arreu, enlloc; dins, fora, endins, enfora; davant, darrere, endavant, endarrere; damunt, davall, amunt, avall; dalt, baix; prop, lluny...

Ex.: *Vine ací, està prop, fes-te endavant...*

4. Adverbis de temps:

ara, adés, abans, després, ja, sempre, mai, sovint, llavors, aleshores, aviat, tard, avui, demà, ahir...

Ex.: *Vindrà després, marxa tard...*

5. Adverbis de manera:

bé, millor, malament, pitjor, així, bonament, i tots els terminats en *-ment*, els quals adverbis es formen amb un adjectiu.

6. Adverbis de quantitat o de grau: Són els ma-

teixos mots que servixen d'adjectius quantitativs (*molt, poc, força, bastant, més, menys, manco, prou, massa, quant, tant, que, gens*) i el numeral *mig*, esdevinguts tots ells invariables.

Ex.: *menja molt; escriu bastant...*

7. Adverbis d'afirmació:

Sí, també, àdhuc, fins i la locució *fins i tot*.

8. Adverbis de negació:

No, tampoc. I les locucions *no gens, no pas*.

(Cal dir que els mots *sí* i *no* més que adverbis són signes de sentit afirmatiu o negatiu, respectivament, i que si hom els classifica com a adverbis és perquè modifiquen el sentit del verb.)

9. Adverbis d'ordre:

Primer, abans, després...

10. Adverbi de dubte:

Potser.

11. Heus ací algunes locucions adverbials: *a la vora, cap al vespre, a poc a poc, un poc, fins i tot...*

EXERCICIS:

Copiar les frases següents, subratllant els adverbis i locucions que hi ha:

1. *Vine ací i estarem prop de la mar.*
2. *Estudia molt, passeja prou i dorm poc.*
3. *De sobte caigué davant de mi.*
4. *Li preguntà si mai vindria i respongué que no vindria mai.*
5. *No podia vindre abans i vingué després.*
6. *Si avui està pitjor, demà estarà més malament.*

7. *Ara ha dit que sí i demà vorem què diu.*

8. *No arribarà fins a punta de dia.*

9. *Ell està col·locat un poc més a l'esquerra.*

10. *Tots estàvem en la reunió manco tu.*

11. *També podries fer-te més enllà.*

12. *Ja llig i escriu bé el valencià.*

b) Dins les frases següents afegiu un *no* allà on calga.

1. *Res m'agrada de tot això.*

2. *En sa vida ha menjat prou.*

3. *Si vols res de mi, dis-ho.*

4. *No et demane res perquè res vullc de tu.*

5. *Ningú dels presents sap on està el xic perdut.*

6. *Anit no aní al teatre i aquesta nit tampoc aniré.*

7. *Tens els retrats? Cap en tinc.*

8. *És molt poruc; res l'espanta.*

9. *És molt valent; res l'espanta.*

10. *Hi ha gens de blat en el sac? Gens n'hi ha.*

11. *Ni el pare ni el fill són recomanables.*

12. *És molt descregut; mai ha volgut creure.*

LLIÇÓ XXI

La preposició

1. La *preposició* expressa les relacions que hi ha entre dues paraules en la proposició.

Hi ha *preposicions simples* i *preposicions compostes*. I n'hi ha de *febles* i de *fortes*.

Les simples tenen un sol mot i les compostes, dos o més.

2. Les febles són:

a, en, de, amb, per, i la composta, *per a*.

Les principals preposicions fortes són:

entre, contra, sense, fins, segons, envers, vers, devers, malgrat, durant, mitjançant, tocant, llevat, tret, salvant, ultra, vora, sota...

Fins, quan no va precedida d'una determinació de temps, sol revestir la forma composta *fins a*. Ex.: *fins demà*, però *fins a la vora*.

Llevat, tret, vora i *malgrat* admeten la forma *llevat de, tret de, vora de, malgrat de*.

Sense admet la forma *sens*; en general, és preferible la forma *sense*.

Sota pot revestir la forma *sots* (*sots pena de...*) No es pot usar en lloc de la preposició *sota* l'adverbi *baix*.

Ex.: *Tres graus sota zero, no baix zero; sota la direcció de..., no baix la direcció de...*

3. Són locucions prepositives: *d'ençà de, al costat de, a causa de, a fi de, a través de, a despit de, a favor de, al peu de, a força de, en contra de, enfront de, en lloc de, gràcies a, al voltant de, a la dreta de, abans de, després de, a pesar de, fora de..*

EXERCICIS:

a) Copiar les frases següents, subratllant les preposicions i locucions prepositives que hi ha:

1. *Anava a casa de sa germana.*
2. *Féu una llarga visita, segons ell explicava.*
3. *Escriviu amb tinta negra, si us plau.*
4. *Estigué agenollada durant tota la missa.*
5. *Us enviaré el cistell per l'ordinari.*
6. *El present era per a mi.*
7. *Ens vanceren a força de matar-nos gent.*
8. *Aprova les lliçons sense dificultats.*
9. *Desitjava estar prop la senyera.*
10. *No hi ha diferència entre tu i ell.*
11. *Es posà sota l'advocació del Sant.*
12. *No hi havia ningú, tret de la seua promesa.*

b) Corregir les frases següents, posant sota en lloc de baix, però sols allà on calga:

1. *Eixe marc, com que està massa alt, l'hem de posar més baix.*
2. *L'infant es quedà baix la tutela d'un home bo.*
3. *Viu al pis de baix.*
4. *Un concert baix la direcció del senyor X.*

5. *El curs es fa baix la direcció d'un mestre.*
6. *El canvi de moneda està baix.*
7. *Aquell territori estava baix el protectorat d'Espanya.*
8. *Fea fred; el termòmetre marcava quinze graus baix zero.*
9. *Fora baix, que cauen teules!*
10. *Baixa quan pugues; jo estaré baix.*
11. *La Setmana Cultural es fa baix el patrocini de l'Ajuntament.*
12. *És un home baix.*

LLIÇÓ XXII

La conjunció i la interjecció

1. La conjunció enllaça oracions gramaticals i és una paraula o més d'una —*locució conjuntiva*— que no forma part de les oracions que enllaça.

Ex.: *Jo aniré* I *tu vindràs*; *Jo aniré* A FI QUE *no hagen de vindre*.

2. Les conjuncions poden ésser de *coordinació* i de *subordinació*. Les primeres coordinen entre si les oracions que enllacen. Algunes conjuncions de coordinació també enllacen els diversos elements d'un subjecte, d'un complement o d'una determinació circumstantial compostos. Ex.: *El pare* I *la mare treballen*; *és un carrer llarg* I *estret*. Les conjuncions de coordinació constitueixen el nexa d'unió entre una oració i la seua subordinada. Ex.: *Veges* SI *vol cafè*.

3. Segons les relacions que estableixen entre les oracions enllaçades les conjuncions es dividixen en:

Copulatives: *i, ni, que*.

Disjuntives: *o, adés... adés, ara... ara*.

Adversatives: *però, sinó, ans*.

Condicionals: *si, mentre, només que*.

Temporals: *quan, mentre*.

Comparatives: *com, així, segons*.

Continuatives: *doncs, encara, demés, altrament.*

Causals: *perquè, puix, ja que.*

Finals: *perquè, a fi que.*

4. La *interjecció* és una paraula no relacionada amb les altres de l'oració que expressa un afecte de l'ànim.

Són meres exclamacions: *ah!, ai!, bah!, au!, ei!, o!, oh!, uè!, ca!, hola!, haixa!, huaiisque!, xe!, xo!, oi!, ep!, uf!...*

Són expressions onomatopeïques: *pum!, puf!, xim!, plaf!, xip xap!, crac!, cric crac!, xop!, ric rac!, patatim patatam!...*

Hi ha, a més a més, substantius, adjectius, formes verbals, adverbis que s'usen com a interjeccions: *silenci!, dimoni!, fort!, vixca!, vinga!, da-li!, arri!, amunt!, fora!, bravo!, alto!, lloc!, home!, aire!, alerta!, fuig!...*

5. Les interjeccions no onomatopeïques són veritables oracions en les quals s'han elidit alguns elements.

EXERCICIS:

a) Copiar les frases següents, subratllant les conjuncions que s'hi troben.

1. *Estaven el President i el Secretari.*
2. *S'ha de presentar l'advocat o el procurador.*
3. *Va córrer molt, però no va alcançar-lo.*
4. *Jo aniria si ell volia.*
5. *Prendré la gallina quan haurà post.*
6. *Antoni és tan alt com el seu germà major.*
7. *Anava tots els anys per l'època de les falles.*
8. *Assistia al cinema encara que no li convenia.*
9. *El Museu és bo perquè hi conté molts exemplars.*

10. *Va malmetre les flors que tenia al jardí.*

11. *Va malmetre les flors del balcó.*

12. *Francesc i Miquel van junts a l'escola.*

b) Fer una llista de les conjuncions de l'exercici anterior, escrivint al costat de cadascuna d'elles el nom del grup al qual pertanyen.

Així: *i*, conjunció copulativa.

LLIÇÓ XXIII

Exercici de repàs

Analisar morfològicament les frases següents, indicant la categoria gramatical de cada mot, així com el gènere, nombre, etc., i, en els verbs, a més a més, el mode, temps i persona.

1. *Estaven el President i el Secretari.*
2. *És un bon xic, però estudia poc.*
3. *Jo coneixia els padrins de l'Antonet.*
4. *En Jaume I conquerí València.*
5. *Aquell full de paper és blanc i quadrangular.*
6. *Nosaltres no podem discutir amb vós sense disgustar els oients.*
7. *Demà pujarem al cim del turó.*
8. *Oh, quina manera de barallar-se els amics i els enemics!*
9. *Què tens, que no menges?*
10. *És la font on van cada dia.*

Estaven: pretèrit imperfet d'indicatiu, tercera persona del plural del verb *estar*; trisillàbica (pel nombre de síl·labes); plana (per l'accent tònic).

el: article masculí singular; monosillàbica.

President: nom substantiu masculí singular; trisillàbica; aguda.

i: conjunció copulativa.

el: article analisat.

Secretari: nom substantiu masculí singular; monosil·làbica; plana.

FI DE LA MORFOLOGIA

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

Í N D E X

	PAG.
I.—El nom substantiu.	7
II.—El plural dels noms.	10
III.—L'article.	13
IV.—L'adjectiu qualificatiu.	16
V.—L'adjectiu demostratiu i el possessiu.	19
VI.—L'adjectiu numeral.	23
VII.—L'adjectiu quantitatiu i l'indefinit.	27
VIII.—L'adjectiu interrogatiu i el relatiu. El superlatiu.	29
IX.—El pronom.	32
X.—El verb.	35
XI.—L'indicatiu.	39
XII.—El subjuntiu.	42
XIII.—L'imperatiu.	44
XIV.—El gerundi i el participi.	46
XV.—Els verbs auxiliars.	49
XVI.—Els temps compostos.	52
XVII.—Les conjugacions perifràstiques.	55
XVIII.—Els verbs irregulars.	58
XIX.—Els verbs irregulars (continuació).	61
XX.—L'adverbi.	63
XXI.—La preposició.	66
XXII.—La conjunció i la interjecció.	69
XXIII.—Exercici de repàs.	72

COL·LECCIÓ «L'ESTEL»

O B R E S P U B L I C A D E S

SERIE LITERARIA

- 1.—*L'espill a trossos*, per Almela i Vives.—2'50 ptes.
- 2.—*Blasco Ibáñez i València*, per J. Just Gimeno.—3'50 ptes.
- 3.—*Vocabulari Valencià-Castellà*, per Joan de Resa.—2'50 ptes.
- 4.—*Proses de viatge*, per E. López Chavarri.—2'50 ptes.
- 5.—*Icar o la Impotència*, per Artur Perucho.—2'50 ptes.
- 6.—*Contes per a infants*, per Joaquim Reig.—2'50 ptes.
- 7.—*La poesia valenciana en 1930*.—2'50 ptes.
- 8.—*Mistral i Llorente*, per Teodor Llorente.—4'00 ptes.

QUADERNS D'ORIENTACIO VALENCIANISTA

- 1.—*Concepte doctrinal del valencianisme*, per Joaquim Reig.—
0'50 ptes.
- 2.—*Vocabulari Ortogràfic Valencià*, per Carles Salvador.—2 pts.
- 3.—*El País Valencià*, per F. Mateu i Llopis.—3'50 ptes.
- 4.—*La llengua dels valencians*, per Manuel Sanchis Guarner.—
1'50 ptes.
- 5.—*Lliçons de Gramàtica. Curs d'Ortografia Valenciana*, per
Carles Salvador.—1'50 ptes.
- 6.—*Lliçons de Gramàtica. Curs de Morfologia Valenciana*, per
Carles Salvador.—1'50 ptes.

SERIE POPULAR DE CLASSICS VALENCIANS

- 1.—*Poesies d'Ausiàs March*. Selecció de Navarro i Borràs.—
1'50 ptes.
- 2.—*Sermons de Sant Vicent Ferrer*, Selecció i pròleg de J. San-
chis Sivera.—1'50 ptes.

PROXIMAMENT

- Sintaxi Valenciana*, amb exercicis pràctics.
Prosòdia Valenciana, amb exercicis pràctics.

Renovació Tipogràfica
Angel Guimerà, 5
VALENCIA Telèfon 10.843

4 cat Sa

Preu: 1'50 pessetes